

De Subantarctische eilanden van Nieuw-Zeeland

Roel Cosijn

Rond Antarctica ligt een cirkel van afgelegen eilanden. De meeste eilanden om dit continent zijn klein, zij liggen ver van elkaar, ver van continentale landmassa's en zij zijn omspoeld door koude zeeën.

De Subantarctische eilanden vallen buiten de werkings sfeer van het Antarctisch Verdrag, maar zij vallen door de sterke invloed van de Zuidelijke IJzsee op hun ecosystemen wel binnen de invloedssfeer van het Zuidpoolcontinent, zowel qua klimaat als qua levende natuur. Deze Subantarctische eilanden liggen direct boven de oceanografische/biologische grens van de zogenaamde Antarctische Convergence. Er liggen rond de Zuidpool tweeëntwintig van deze eilanden en eilandengroepen met in het totaal zo'n 800 individuele eilandjes. Vijf van deze eilandengroepen behoren bij Nieuw-Zeeland: de archipels van de Snaren, de Aucklands, de Campbells, de Antipoden en de Bounty's. Het zijn eenzame buitenposten in de oceaan, zelden betreden door mensen. Afgelegen eilanden spreken altijd tot onze verbeelding. Het contrast met Nederland, onze overbevolking, het lawaai en de jachtigheid is vaak overweldigend. In ons land hebben in het Noordatlantische gebied de (Sub)Arctische eilanden grote bekendheid. Ook de Subantarctische eilanden in het Zuidatlantische gebied hebben al een zekere faam opgebouwd. De meest beroemde Subantarctische archipel is de Falkland-archipel voor de Argentijnse oostkust.

De Subantarctische eilanden van Nieuw-Zeeland daarentegen zijn nog vrijwel onbekend. Een zeer onterechte situatie, daar de biologische rijkdom die van de andere Subantarctische eilanden verre overtreft. Nieuw-Zeeland heeft een internationale reputatie voor het beheer en de bescherming van eilanden opgebouwd. Inmiddels hebben al deze kleine archipels een strikt beschermde status gekregen als National Nature Reserves.

Nergens ter wereld is er in verhouding tot het zeeoppervlak zo weinig land als op het Zuidelijk Halfrond tussen 50-70 zuiderbreedte. Alle vogels moeten aan land komen om te broeden. Bij gebrek aan keuzemogelijkheden is het gebied van vitaal belang als voortplantingsgebied van zeevogelsoorten en zeezoogdiersoorten; zij komen

hier dan ook in enorme aantallen aan land. De soortenrijkdom is hier zo groot dat de verscheidenheid aan zeevogels hier groter is dan waar ook ter wereld: albatrossen, stormvogels, prions, pijlstormvogels, duikstormvogels, aalscholvers, jagers, enzovoorts.

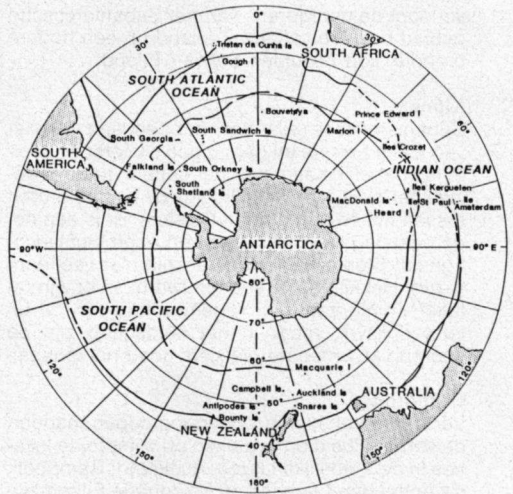
De Grote of Reuzenalbatros heeft een vleugelspanwijdte van 2½ tot ruim drie meter en is de grootste van alle zeevogels. Macquarie.

Als basis voor dit artikel diende een ander artikel dat is verschenen in het New Zealand Forest and Bird Magazine 20 (2), mei 1989, geschreven ten behoeve van het Internationale Ornithologische Congres. Het artikel is bewerkt met toestemming van het congres. Een eerste bewerking vond plaats door de Nieuwzeelandse ornitholoog Rodney Russ, een vertaling en herbewerking vond plaats door Roel Cosijn, waarbij onder andere gegevens zijn toegevoegd uit de gids van Higham (1991).

Antarctische Convergentie

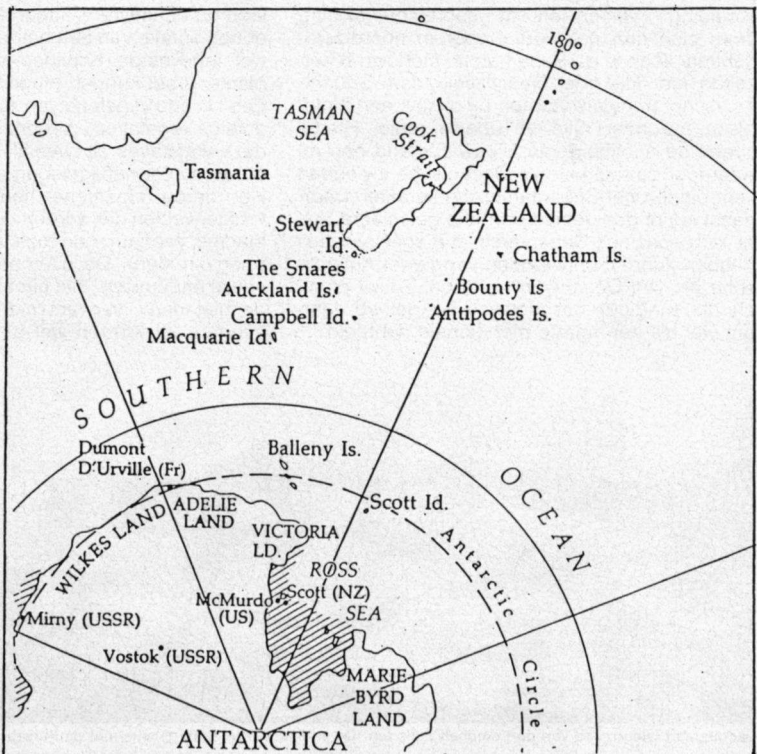
De Antarctische Convergentie is een gordel van water van ongeveer veertig kilometer breed. Hier duiken koude, noordwaarts gerichte stromingen komend vanaf de Zuidpool, onder de warmere, Antarctische Circumpolaire Golfstroom. De Convergentie ligt bij Nieuw-Zeeland vrij zuidelijk, zo rond de 60° zuiderbreedte, elders ligt zij op circa 50° zuiderbreedte.

De Antarctische Convergentie markeert een verandering in de chemische samenstelling en in de temperatuur van het oppervlaktewater (twee tot drie graden). Het gevolg hiervan is dat ook het dieren- en plantenleven aan weerszijden van de Convergentie een andere samenstelling heeft. Het gebied ten noorden van de Convergentie is het zogenaamde Subantarctische ge-

Rond Antarctica ligt een cirkel van afgelegen eilanden. De Subtropische Convergentie is aangegeven met een gesloten lijn, de Antarctische Convergentie met een stippellijn.

bied en dit reikt tot de rond de veertigste breedtegraad lopende Subtropische Convergentie. Ook de Subtropische Convergentie, gekenmerkt door een temperatuursprong in het oppervlaktewater (vier graden), loopt bij Nieuw-Zeeland op een hogere breedtegraad tussen de Bounty en Chatham Eilanden. In afwijking van de definitie

De Subantarctische eilanden van Nieuw Zeeland zijn nog vrijwel onbekend.

verloopt de noordgrens van het Subantarctische gebied bezuiden Nieuw-Zeeland op een hogere breedte, kort bezuiden Stewart Eiland.

Klimaat

Subantarctische eilanden hebben een klimaat van koele zomers en gematigde winters: de koelte is vrij gelijkmatig over het gehele jaar aanwezig (het hele jaar door liggen de temperaturen tussen nul en tien graden Celsius). Er is een hoge neerslag (veel motregen) en hoge luchtvochtigheid. Sterke westenwinden zijn hier veel aanwezig. Het klimaat is er sneeuwarm en er zijn relatief weinig zonuren. Tegenwoordig zijn de eilanden ijsvrij, maar in het landschap zijn de sporen van vroegere gletsjers goed herkenbaar.

Oorsprong

Verscheidene kleine eilandengroepen hadden de vermetelheid op te duiken op verspreide locaties in de Zuidelijke IJszee. Auckland, Campbell, de Antipoden Eilanden en Macquarie Eiland zijn de enige eilanden binnen een omtrek van duizenden kilometers, gelegen in de zeer produktieve zone tussen de beide convergenties. Al deze eilanden behoren staatkundig bij Nieuw-Zeeland, behalve het meest zuidelijk gelegen eiland Macquarie, dat bij Australië hoort.

De natuur op Subantarctische eilanden

Typerend voor het gebied rond de Zuidpool is dat alle leven zich in hoofdzaak heeft verspreid langs de breedtegraden rond de pool. Veel soorten hebben een zogenaamde circumpolaire verspreiding. Verschillen in soortsamenstelling doen zich dan ook vooral voor in noord-zuidrichting. Toch is de Subantarctic niet overal hetzelfde en juist de Nieuwzeelandse Subantarctische archipels vormen bij uitstek een biologisch bijzonder rijke en aparte regio. Hierbij speelt de nabijheid van Nieuw-Zeeland een rol waardoor de regio sterke Oceanische invloeden kent binnen het Subantarctische karakter. Daarnaast is het deelgebied dermate geïsoleerd, dat er zich specifiek Subantarctische specialisaties hebben kunnen ontwikkelen van zowel Antarctische als van Oceanische soorten. Zowel plant- als dierkundigen beschouwen het gebied daarom wel als een aparte meridionale subregio.

Het plantenleven

Subantarctische eilanden kennen slechts een beperkte plantengroei: voornamelijk een toendra-achtige vegetatie in vaak kussenvormige groeivormen die soms dicht aaneenstaan, dan weer elk geïsoleerd op de kale bodem groeien. Deze kussenvormige groeivormen vindt men vooral aan de qua klimaat meer extreme loefzijde; het is te beschouwen als een aanpassing aan de mechanische en uitdrogende werking van de sterke wind. Aan de lijzijde van de eilanden groeien vaak meer struikgewasachtige vegetaties. In valleien en op vochtige plaatsen zijn er grootbladige, soms wolharige struiken, kruiden en varens. Voor zover de bodem niet moerassig is groeien er ook grassoorten.

Vegetatiekundig vinden wij er in hoofdzaak een drietal hoofdvegetatietypen. Ten eerste de vegetaties van de grote pollenvormende (tussock-) grassen tot gesloten grasvegetaties die behoren tot de karakteristieke kustvegetaties. De robuuste grassen, veelal verwant aan het ons bekende geslacht van de beemdgrassen, kunnen wel twee, soms drie meter hoog groeien, waarbij de pollen worden omringd door de dode grasresten van het voorgaande jaar. Floristisch gezien betreft het veelal grassoorten met een circumpolaire verspreiding, of in het geval van de Nieuwzeelandse eilanden, endemische beemdgrassen met nauw verwante soorten op andere Subantarctische eilanden. Dit vegetatietype komt van nature ook voor in het oosten van Zuid-eiland en op de Falkland Eilanden, maar daar is het door de veeteelt sterk teruggedrongen. Alleen op de kleinere Subantarctische eilanden is er nog sprake van een natuurlijke vegetatie, hoewel ingevoerde Konijnen een aanslag op de plantengroei kunnen plegen.

Een tweede vegetatietype zijn de vochtige heideachtige vegetaties op veen. De dwergstruiken uit deze vegetaties zijn veelal verwant met soorten op de meest nabijgelegen continenten.

Het derde algemene hoofdvegetatietype zijn kruidenvelden die worden overheerst door grootbladige, overjarige en rozettenvormende kruiden (megakruiden). De overheersende soorten zijn veelal endemisch, niet circumpolair-voorkomend en niet nauw verwant met nabije continentale soorten. Zij worden wel beschouwd als unieke

Jacquemart Island, één van de Campbell Eilanden. De zuidoostelijke aanlegplaats met de Puiseux Peak.

Foto: Rodney B. Russ.

De Auckland Eilanden zijn bijzonder indrukwekkend met West Point van Disappointment Eiland. Foto: Rodney B. Russ.

relicten van een nu uitgestorven Antarctische flora.

Daarnaast treft men op een aantal van deze eilanden de meest zuidelijke bossen ter wereld aan.

Plantkundig gezien vormen deze eilanden gezamenlijk de meest zuidelijke regio op aarde waar nog vaatplanten voorkomen, met Macquarie als meest zuidelijke eiland ter wereld waar dit het geval is - met uitzondering van twee soorten hogere planten die tot op het Antarctisch Schiereiland voorkomen. De planten leven hier op de rand van hun ecologische mogelijkheden. Op alle Subantarctische eilanden rond de gehele Zuidpool gezamenlijk komen relatief weinig verschillende soorten hogere planten voor, het grootste deel daarvan groeit in de Nieuwzeelandse Subantarctic. De Snaren Eilanden en Disappointment Eiland en Adams Eiland (beide Aucklands) behoren tot de laatste landmassa's op aarde waar de vegetatie geheel niet is beïnvloed door mensen of ingevoerde dieren.

Het dierenleven

Het dierenleven aan de zuidkant van de aardbol is fundamenteel verschillend van het leven aan de noordkant. De Noordpool, Arctica is een bevroren zee omringd door continenten: alle leven op het ijs en landijs zoals bijvoorbeeld de Poolvos, de Karaboe en de Ijsbeer, heeft zich daar ontwikkeld uit levensvormen afkomstig van die omringende continenten.

De Zuidpool, daarentegen Antarctica is een verijsd continent omringd door zeeën en oceanen. Alle leven aan de rand van dat continent en op de Subantarctische eilanden heeft zich logischerwijze ontwikkeld als afgeleide van het zeeleven. Vandaar dat men op de Subantarctische eilanden geen inheemse landzoogdieren aantreft, maar wel zeezoogdieren langs de kust. Op de Nieuwzeelandse eilandengroepen langs de rotskusten leven een pelsrob, de Nieuwzeeland-

se Zeebeer, en de Hookers Zeeleeuw, op de zandstranden van Auckland en Campbell, de Zeeolifant en het Zeelupaard. Incidenteel worden ook Antarctische soorten als de Krabbeneter en de Weddell-Zeehond waargenomen.

De afwezigheid van landroofdieren heeft weer aanleiding gegeven tot het zich ontwikkelen van allerlei niet-vliegende specialisaties binnen allerlei groepen vogels, zoals bijvoorbeeld de groep van de Aucklandeenden en van de Aucklandaalscholvers. Ook de spectaculaire ontwikkeling van bijvoorbeeld twaalf Subantarctische pinguïnsorten (van de achttien pinguïnsorten op de wereld) is hiervan de weerslag. Op de Subantarctische archipels van Nieuw-Zeeland vindt men de grootste diversiteit aan aalscholvers, de grootste variatie aan albatrossen (zeven soorten plus twee ondersoorten) en de grootste verscheidenheid aan pinguïnsorten ter wereld (tien soorten).

Zou men als vogelliefhebber duizend jaar geleden in Nieuw-Zeeland zijn gearriveerd, dan zou men zijn ogen hebben uitgekeken naar de vele bijzondere soorten die zich hier allemaal in de afwezigheid van landroofdieren hebben kunnen ontwikkelen. Zoals echter op alle eilanden in de Pacific heeft de komst van de Polynesiërs, zo ten tijde van onze Middeleeuwen, een omvangrijk uitstervingsproces in gang gezet. Echt grote aantallen soorten vogels en juist die bijzondere endemische en niet-vliegende soorten zijn in een relatief korte tijd verdwenen door toedoen van de Polynesiërs (in Nieuw-Zeeland: Maori's). Met de komst van de Europeanen en de introductie van nieuwe diersoorten zoals varkens, katten en ratten is dat uitstervingsproces voortgezet. Sommige van die soorten, zoals de beroemde Kiwi's, hebben het wél overleefd. Niettegenstaande het droeve verhaal van de uitsterving van vogelsoorten in samenhang met de opeenvolgende Polynesische en Europese kolonisatie, zijn er toch nog vele en unieke soorten in Nieuw-Zeeland overgebleven.

Er zijn zo'n 120 verschillende vogelsoorten bekend van de Nieuwzeelandse Subantarctische eilanden en het omringende zeegebied. Deze resterende rijkdom aan zeevogels, niet zelden in grote kolonies, en bijzondere en endemische landvogels (dertien ondersoorten, één soort), is waar te nemen langs de kusten van en op de Subantarctische eilanden. Op een typisch Subantarctisch eiland vindt men de pinguïns op de vlakke hellingen grenzend aan zee, broeden de aalscholvers en kleine albatrossen op de kliffen, de grotere albatrossen op de hoogvlakten en men treft de stormvogeltjes aan op de laagvlakten dicht bij de kust of op hellingen in het binnenland.

Stewart Eiland

Stewart Eiland ligt met een oppervlakte van 1700 km² juist ten zuiden van Zuid Eiland. Het behoort eigenlijk niet tot de Subantarctische eilanden maar het heeft een grote rijkdom aan vogels. Wanneer men vanuit Bluff de dertig kilometer brede Foveaux Zeestraat tussen Zuid Eiland en Stewart Eiland oversteekt, kan men soorten waarnemen als de Koningsalbatros, die zelfs met brood in de nabijheid van schepen wordt gelokt. Met wat geluk ziet men er ook soorten als de Bullers Albatros, Salvins Albatros (ondersoorten van Witkapalbatros), Roetbruine Pijlstormvogel, Zuidelijke Reuzenstormvogel, Cooks Stormvogel en de Breedbekprion of Walvisbekvogel met zijn zware snavel. Met wat geluk kan men hier ook al de eerste pinguïns zien als de Geeloozinguï en de Dwerg- of Kleine Blauwe Pinguï.

Stewart Eiland is een eiland in een vrijwel ongegrepte staat, met dicht natuurlijk bos waarin veel vogels en andere dieren leven en dat een paradijs voor plantkundigen is. De Grote Jager, de Nieuwzeelandse Duif en de Kaka zijn hier ook aanwezig. In 1977 heeft men op Stewart Eiland nog een restpopulatie ontdekt van de ooit wijdverbreide, later vrijwel uitgestorven gewaande,

beroemde en unieke uitpapegaai, de Kakapo. 's Avonds kan men de beroemde kiwi's in het bos waarnemen; de Bruine Kiwi's van Stewart Eiland heten minder strikte nachtdieren te zijn dan op het Zuid en Noord Eiland en ze worden ook wel als aparte ondersoort beschouwd.

Snaren Eilanden

In de schemering wordt de hemel bij de Snaren Eilanden (328 ha) vervroegd donker wanneer de lichamen van miljoenen Grauwe Pijlstormvogels overvliegen voordat zij duikend door de kronen van *Olearia lyallii*-bomen landen bij hun nestholten op de grond. Hun aantallen zijn zo buitengewoon groot dat de bodem van het eiland een honingraad van nestholten is. Alleen al op het hoofdeilandje van de Snaren broeden meer Grauwe Pijlstormvogels dan het totale aantal zeevogels dat op alle Britse eilanden te zamen broedt. Er zijn in het totaal vijftienvertig vogelsoorten bekend van de Snaren. De endemische Grote Kuifpinguï nestelt in holen onder bomen en gebruikt duidelijke paden naar grote broedkolonies in het binnenland van de eilanden. Dwergpinguïns of Kleine Blauwe Pinguïns en Macaronipinguïns kunnen als onregelmatige gast worden waargenomen. Hoog op de kliffen zitten Bullers Albatrossen op hun tunnelnesten, terwijl op ontoegankelijke kliffen in kolonies op rotsrichels de endemische vorm van de Kaapse Duif nestelt op smalle richels. Een andere endemische ondersoort is de Snaren Aucklandsnip. Andere soorten zijn onder andere de Zuidpoolster, Roodsnavelmeeuw (ook wel Witte Kokmeeuw of Witkopmeeuw genoemd), Wenkbrauweend, Kleine Bonte Aalscholver, Chatham Alkstormvogeltje, Breedbekprion, Regenstormvogel, Zuidelijke Reuzenstormvogel en de Salvins Albatros.

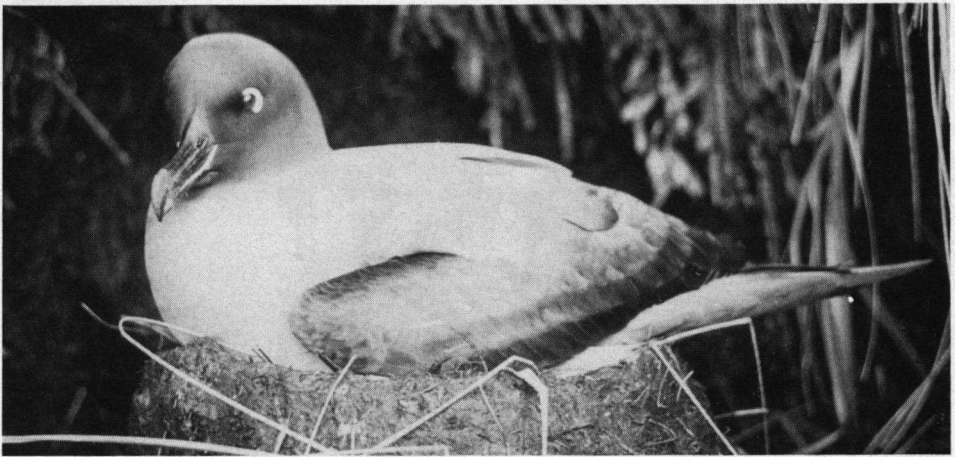
Auckland Eilanden

De Auckland Eilanden (circa 62.000 ha) zijn bijzonder indrukwekkend: de westelijke klifkusten

Dikbekprions broeden bij duizenden in de rotsspleten van de Bounty Eilanden.

Foto: Rodney B. Russ.

De Roetkopalbatros op de Campbell Eilanden.

Foto: Rodney B. Russ.

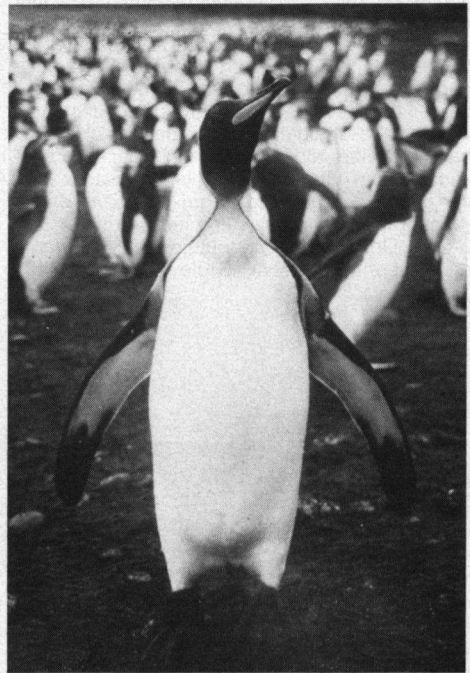
van het hoofdeiland en van Adams Eiland zijn meer dan driehonderd meter hoog. Iets ten westen van deze ruige kust ligt Disappointment Eiland. Met 233 verschillende soorten planten is dit floristisch de meest rijke Subantarctische archipel ter wereld.

In het totaal zijn van de Aucklands vierenzestig soorten vogels bekend. Hier treft men de grootste broedkolonies ter wereld aan van de Witkapalbatros en de Grote of Reuzenalbatros die met een spanwijdte van 2½ tot ruim drie meter de grootste van alle zeevogels is. Pinguïns als de Rotspinguïn of Geelkuifpinguïn en in kleinere aantallen de Geelooepinguïn en de Grote Kuifpinguïn. De Geelooepinguïn bereikt hier een grotere dichtheid dan waar dan ook. Enderby Eiland in het noorden van de groep heeft als gevolg van geïntroduceerd vee dat gelukkig in 1992 eindelijk weer is vernietigd, niet meer zijn oorspronkelijk uiterlijk.

Auckland is het belangrijkste voortplantingsgebied van een van de zeldzaamste zeehondachtigen ter wereld, de Hookers Zeeleeuwen. Aan het strand in Sandy Bay vechten enorme Hooker's Zeeleeuwen voor hun harem terwijl de vrouwtjes met jongen, die in december en januari zijn geboren, op het strand liggen. Jagers zijn overal, aasetend op de nageboorten. De jongen vormen grote, eigen groepen. Van de jongen komt op het eilandje Enderby zo'n tien procent om het leven doordat zij bekneld raken in de hollen van geïntroduceerde Konijnen. Van alle eilanden in deze groep is het Subantarctische Enderby het meest toegankelijke eiland: men treft er uitgebreide *Bulbinellavelden*, velden van *cassinia* en *oreobolus* en prachtige kleine gentianen aan. Men ontmoet hier een uitbundig vogelleven met onder andere de niet-vliegende Aucklandtaling en de niet-vliegende Aucklandaalscholver (beide endemisch voor deze eilandengroep), incidenteel een nestelende Koningsalbatros, Maori-belhoningvogel, Roodvoorhoofdkekakari (de eigen ondersoort van Stewart Eiland en de Auckland Eilanden) en de Auckland-Maori-vliegenvanger (endemische ondersoort). Van de ooit algemene Aucklandtaling zijn er nu nog maar enkele hon-

derden exemplaren op een aantal kleine eilandjes rond het hoofdeiland. Langs de kust zoeken zij in boven de hoogwaterlijn aangespoelde wierden naar ongewervelde dieren of ze grondelen in poelen tussen de rotsen naar voedsel.

Andere interessante soorten van deze eilandengroep zijn de Koningsalbatros, Roetkopalbatros, Zuidelijke Reuzenstormvogel, Witkopstormvogel, Antarctische Prion, Witkinstormvogel, Grauwe Pijlstormvogel, Grijsrugstormvogeltje, Bont Stormvogeltje, Zwartbuikstormvogeltje, Auckland-Alkstormvogeltje, Zuidgeorgische Alkstormvogeltje, Dubbelbandplevier (endemisch lokaal ras *exilux*, een populatie van ongeveer 180

De Koningspinguïn op Macquarie.

Foto: Rodney B. Russ.

De endemische Aucklandaalscholver broedt in kolonies op de Auckland Eilanden.
Foto: Rodney B. Russ.

exemplaren), Kelpmeeuw, Zuidpoolstern, Tara Stern, Geelvoorhoofdkarakiri en de Nieuwzeelandse Pieper (het endemisch ras van Auckland).

Campbell Eilanden

Campbell Eiland (ruim 11.000 ha) is het enige bewoonde eiland van de Nieuwzeelandse Subantarktische eilanden: er is een bemand meteorologisch station. Er is geen boomgroei op dit eiland, maar er is sterk door de wind beïnvloede struikgroei en groei van dwergbomen tot vijf meter hoogte op beschutte plaatsen van een *Dracophyllum*-soort. Tussockgrassen beheersen het beeld en tussen de pollen groeien de grote Subantarktische kruiden zoals een grootbladig madeliefje *Pleurophyllum*, de peenachtige *Anisotome* en de lelie *Bulbinella*. Er zijn negenenvijftig vogelsoorten van Campbell bekend. Dit is het gebied van de zuidelijke Koningsalbatros die met een populatie van ongeveer 20.000 broedvogels beperkt is in zijn voorkomen tot Chatham, Campbell, Auckland Eilanden en de omgeving van Dunedin op Nieuw-Zeeland. Aan de noordkant van het eiland bevinden zich grote broedkolonies van de Grijskopalbatros en van de Wenkbrauwalbatros. Beide albatrossen zijn zeer overeenkomstig van uiterlijk. De Grijskopalbatros leeft van pijlintkvissen en broedt om het jaar, terwijl de Wenkbrauwalbatros van krill leeft en ieder jaar broedt. Ook de Geelooepinguin, de Rotspinguin of Rotsspringer en de Grote Kuifpinguin zijn

broedvogels van het eiland. De Geelooepinguin is de zeldzaamste pinguin ter wereld en hij broedt anders dan bij andere pinguïns geïsoleerd in paren. Het is een nerveuze, schuwe vogel en als enige pinguïnsoort mijdt hij ook ontmoetingen met mensen. Tot de endemische soorten behoren hier de Campbell Aalscholver en de dertig tot vijftig exemplaren van de Campbelltaling, een uiterst zeldzame ondersoort van de Aucklandtaling. Hier zijn ook de zeldzame Hooker's Zeeleeuwen waar te nemen en de Zuidelijke Zeeolifant, de grootste vertegenwoordiger van de zeehondenfamilie, waarvan de mannetjes tot zes meter lang kunnen worden en tot 3½ ton kunnen wegen.

Antipoden Eilanden

De Antipoden Eilanden (2100 ha) liggen precies op de 180ste lengtegraad, exact tegenover de 0-meridiaan over Greenwich, Engeland - vandaar ook de naam van de eilanden. De eilanden zijn voor het grootste deel bedekt met de lange Tussockgrassen, soms wel manshoog. Met de Campbells zijn de Antipoden het enige voortplantingsgebied van de Nieuwzeelandse populatie van de circumpolaire Zuidelijke Zeeolifant. Om onbekende redenen daalt de populatie van de Zeeolifanten rond de Zuidpool al geruime tijd, alleen de Antipodenpopulatie lijkt stabiel te zijn. Op het plateau is de vegetatie korter en hier treffen wij de Reuzenalbatros aan, zittend op hun verspreid gelegen nesten. Het is een semi-

Sandy Bay, Enderby Island, Auckland Eilanden.
Foto: Rodney B. Russ.

De noordwestelijke baai, Campbell Eilanden.

Foto: Rodney B. Russ.

koloniebroeder met zo'n dertig meter afstand tussen de nesten. In het totaal zijn er 32 verschillende vogelsoorten van de eilanden bekend, vrijwel allemaal als broedvogel. Er zijn ook grote aantallen van de endemische Groene Karakiri, die hier leven naast de endemische Antipoden-Roodvoorhoofd-karakiri; zij zijn blijkbaar het resultaat van twee in de tijd gescheiden immigraties van de zelfde moedersoort van het Zuideland. Hoewel beide soorten herhaaldelijk gezamenlijk optrekken, kruisen zij gewoonlijk niet.

Bounty Eilanden

De Bounty Eilandgroep bestaat uit dertien granieten eilandjes waarvan geen enkele meer dan vijftig meter boven zeeniveau uitsteekt. Geen enkele vierkante meter van deze eilandjes met een gezamenlijke oppervlakte van slechts 135 hectare is vrij van vogels of zoogdieren. Deze archipel is het voortplantingsgebied van een pelsrob, de Nieuwzeelandse Zeebeer, waarvan begin december de jongen worden geboren. Het aantal verschillende vogelsoorten bedraagt hier slechts tien. Zeehonden bedekken de lagere delen, tussen hen in en boven hen zijn er de Grote Kuifpinguin. Meer dan 75.000 paren van de Salvins Al-

batros (bijna endemisch voor deze eilandjes, buiten nog 650 broedparen op de Snaren Eilanden) bedekken de toppen van de eilanden, met duizenden Dikbekprions er tussenin in de rotsspleten. Er heerst een waanzinnige kakofonie van geluid op de eilanden. De hier waar te nemen endemische Bounty Eiland Aalscholver is met zeshonderd individuen de zeldzaamste aalscholver ter wereld. Andere broedvogels zijn de Zuidpoolstern, Kaapse Stormvogel of Kaapse Duif en de Kelp- of Dominicaner Meeuw, een zuidelijke vorm van 'onze' Kleine Mantelmeeuw.

Chatham Eilanden

Chatham Eiland of Warekauri behoort niet meer tot de Subantarctische eilanden. Niettemin is het natuurhistorisch een uiterst interessant eiland. In de vestigingsperiode van de Maori's voordat de Europeanen zich hier ook vestigden, zijn er al zeker negentien vogelsoorten uitgestorven, waarvan er ten minste vier endemisch waren. Na de vestiging van de Europeanen zijn vervolgens nog eens zeven soorten op dit eiland uitgestorven, waarvan zeker vier endemisch waren. Momenteel zijn op het eiland nog drie endemische vogelsoorten aan te treffen en twaalf endemi-

De Kuifpinguin van de Snaren Eilanden.

Foto: Rodney B. Russ.

sche ondersoorten. Deze eilandgroep heeft zelfs twee eigen aalscholversoorten: de Pitt Eiland Aalscholver en de Chatham-Aalscholver. Ook zijn er weer eigen vormen van zowel de Roodvoorhoofdarakiri en de Geelvoorhoofdarakiri (ook wel Forbesparkiet genoemd). Daarbuiten zijn er nog 26 inheemse Nieuwzeelandse soorten en negen soorten zeevogels op zee waargenomen, 23 soorten trekvogels en incidentele waarnemingen, veertien spontaan gevestigde soorten in historische tijd en zes door de mens geïntroduceerde soorten.

De Nieuwzeelandse Plevier, die in de vorige eeuw over heel Nieuw-Zeeland voorkwam, komt nu alléén nog voor het met ruim honderd exemplaren op het slechts 220 hectare grote South East Eilandje bij Chatham. Het zijn de vertegenwoordigers van misschien wel de kleinste kustvogel populatie ter wereld. De archipel is ook het laatste toevluchtsoord voor kustvogelsoorten als de Chathamshnipp (alleen op South East Eiland), een ondersoort van de Aucklandtaling en de Chatham Albatros die alleen op Pyramid Rock voorkomt.

■ Ir. R. Cosijn, postbus 3161, 7500 DD Enschede.

LITTERATUUR:

Alexander, W.B. (1954): *Birds of the Ocean*. G.P. Putnam's Sons, New York.

Fraser, C. (1986): *Beyond the Roaring Forties*. Wellington, N.Z.: Government Printing Office.

Heinzel, H. & G. Tuck (1980): *Elseviers Zeevogelgids*. Elsevier, Amsterdam/Brussel.

Higham, T. (ed.) (1991): *New Zealand's subantarctic islands: a guidebook*. Department of Conservation, Wellington, N.Z. ISBN 0-478-01256-X.

Marchant, S. & P.J. Higgins (1990): *Handbook of Australian, New Zealand & Antarctic Birds*. Band 1. Melbourne. Oxford University Press.

Perrins, C.M. (ed.) (1991): *Geïllustreerde Encyclopedie van de vogels*. Zuid-Hollandsche Uitgeversmaatschappij, Weert.

Stokes, T. (1963): *A Sailor's Guide to Ocean Birds Atlantic and Mediterranean*. Adlard Coles Ltd., London/New York.

Tuck, G. (1980): *A Guide to Seabirds on the Ocean Routes*. Collins, London.

Wartmann, B. (1992): *Abenteuere Pinguin*. Auf den Vogelinseln zwischen Neuseeland und der Antarktis. Ornis: August 1992 - no. 4: 32-35.

Vogeltrekdag 1993

Na de succesvolle Nationale Vogeltrekdag in het najaar van 1989 heeft Vogelbescherming besloten om in het najaar 1993 een vergelijkbaar evenement te organiseren. Dit zal vermoedelijk plaatsvinden op 9 of 10 oktober 1993.

Bron: Mens en Natuur 43 (3): 3 (Meerblad).

Waarnemingshut aan uiterwaarden van IJssel

In juni 1992 is er boven op de IJsseldijk langs de Oldenerwaarden, tussen Oldeneel en de IJsselcentrale (ten zuiden van Zwolle, ten oosten van de IJssel) een vogelkijkhut gebouwd. Deze hut verschaft een prachtig uitzicht over het IJsseluiterwaardengebied. Vooral tijdens perioden met hoge waterstanden zal hier veel leuk te zien zijn. Hoog water komt met name voor in de periode februari-april. Vanuit de hut zijn er dan kansen om behoorlijke aantallen Kleine Zwanen, Wintertalingen, Zomertalingen, Slobeenden, Pijlstaarten, Grutto's, Kemphanen, Watersnippen en dergelijke waar te nemen.

Gedurende het broedseizoen zijn onder meer Fuut, Tureluur, Grutto, Kievit en Zwarte Stern te verwachten.

174

Nieuw-Zeeland heeft een internationale reputatie voor het beheer en de bescherming van eilanden opgebouwd. Inmiddels hebben al deze kleine archipels een strikt beschermde status gekregen als National Nature Reserves. Na het mislukken van zowel Maori als Britse kolonisatiepogingen en het afbouwen van de jacht op zeezoogdieren is de isolatie van de eilandgroepen nu groter dan zij lange tijd is geweest. Nog slechts enkele wetenschappers en meteorologen bevolken de eilanden en slechts groepjes natuur liefhebbers brengen een incidenteel bezoek. Zij dienen zich daarbij te onderwerpen aan een strenge gedragscode.

In december 1992 zal voor de eerste maal een kleine groep Nederlanders de bovengenoemde eilanden bezoeken met een natuurexpeditiecruise en in december 1993 of januari 1994 zal worden getracht deze expeditie cruise te herhalen. Voor informatie en een gratis brochure kunt u bellen met Jaap Taapken: 02154 - 20 303.

Het Staatsbosbeheer beheert de uiterwaard die niet toegankelijk is en heeft ook het beheer over de hut. Ondergetekende zal graag waarnemingen met opgave van datum ontvangen.

■ Gerrit Gerritsen, Julianastraat 40, 8019 AX Zwolle, 038 - 228 122.

Vogelkijkhut in AW-Duinen

Op 3 juni 1992 werd in de Amsterdamse Waterleidingduinen een vogelkijkhut geopend. In dit duingebied wordt niet alleen drinkwater gemaakt en gedistribueerd maar er wordt ook een actief natuurbeleid gevoerd. Daarnaast vindt men ook de recreatieve functie van deze duinen van groot belang. Het gebied wordt jaarlijks door bijna 800.000 recreanten bezocht. Er komen veel zeldzame planten en vogels voor. Om het publiek zonder schadelijke en storende effecten dicht bij de natuurwaarden te brengen, heeft de Gemeentewaterleiding een vogelkijkhut laten bouwen. Deze hut is zo geplaatst dat hij gemakkelijk in de excursieroute kan worden opgenomen. De hut is ruim genoeg om bijvoorbeeld schoolklassen ruimte te bieden.

■ Informatie over de vogelkijkhut is verkrijgbaar bij het Bezoekerscentrum 'De Oranjekom', 1ste Lelyweg 4, 2114 BH Vogelenzang, 023 - 246 781.